

Πώς και γιατί μετακινούμαστε;

Διδακτική πρόταση 1: Συνοπτικό πλαίσιο μετακίνησης και εγκατάστασης

Ερωτήματα-κλειδιά

- Γιατί και πώς μετακινούμαστε από τα πολύ παλιά χρόνια μέχρι σήμερα;
- Πού μένουμε από τα πολύ παλιά χρόνια μέχρι σήμερα;

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθητές και μαθήτριες να:

- αναφέρουν βασικές αλλαγές και συνέχειες στον τρόπο μετακίνησης και εγκατάστασης των ανθρώπων από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα (γνώση περιεχομένου).
- παρατηρήσουν ότι στην ανθρώπινη ιστορία έχουμε μεγάλες αλλαγές που συμβαίνουν στη διάρκεια πολλών χιλιάδων χρόνων (επιστημολογικές έννοιες).
- κάνουν συγκρίσεις των διάφορων εποχών επιχειρηματολογώντας για τις επιλογές τους (δεξιότητες).
- επιχειρηματολογούν και να τεκμηριώνουν τις υποθέσεις τους για πιθανές αλλαγές και συνέχειες στο μέλλον (δεξιότητες).

Διδακτικό και μαθησιακό υλικό

- Κορδέλα σε ρολό.
- Διαδραστικός πίνακας· ή Η.Υ. και προβολέας για τη σχετική παρουσίαση PowerPoint (η παρουσίαση περιλαμβάνει εικόνες και πληροφορίες που αναπαριστούν τη ζωή των ανθρώπων ως προς τη μετακίνηση και την εγκατάσταση στις υπό μελέτη ιστορικές περιόδους. Πρόσβαση: Ιστοσελίδα Ιστορίας, Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΔΕ) http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/istoria/c_taxi_did_protaseis.html. Όπου δεν υπάρχει διαθέσιμος Η.Υ. και προβολέας μπορούν να χρησιμοποιηθούν φύλλα με τις αντίστοιχες εικόνες).
- Ατομική πλαστικοποιημένη καρτέλα (μικρός πίνακας), μαρκαδόροι νερού και σφουγγαράκι.
- Φύλλο Εργασίας «Συγκρίνοντας τις εποχές. Πώς μετακινούμαστε και πού μένουμε;» (σ. 25).
- Φύλλο Εργασίας «Τι αλλάζει; Τι μένει το ίδιο; Πώς μετακινούμαστε και πού μένουμε;» (σ. 26).
- Κάρτες Εργασίας Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα; (σ. 4-9).
- Φάκελος Επιτευγμάτων.

Δραστηριότητα προσανατολισμού

Σε αυτή την πρώτη επισκόπηση τα παιδιά εντοπίζουν αλλαγές και συνέχειες σχετικά με τη μετακίνηση και την εγκατάσταση των ανθρώπων.

Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να ακουστούν διάφορες ιδέες και απόψεις. Τα παιδιά σκέφτονται το ερώτημα: «Για ποιους λόγους ταξιδεύουν οι άνθρωποι σήμερα;» και διατυπώνουν τις απόψεις τους στην ολομέλεια (με τη βοήθεια της ατομικής τους καρτέλας εκεί όπου ο/η εκπαιδευτικός κρίνει απαραίτητο). Πιθανές απαντήσεις – λόγοι μετακίνησης:

- για να ζήσουν σε άλλο μέρος,
- για να δουλέψουν,
- για να σπουδάσουν,
- για να κάνουν διακοπές,
- λόγω συγκρούσεων, κ.ά..

Στη συνέχεια, τα παιδιά σκέφτονται το ερώτημα: «Πώς και πού μετακινούνται οι άνθρωποι σήμερα;» και εκφράζουν τις απόψεις τους στην ολομέλεια.

Πιθανές απαντήσεις – μέσα μετακίνησης:

- με τα πόδια,
- με ζώα,
- με αυτοκίνητα,
- με ποδήλατα,
- με αεροπλάνα,
- με τρένα,
- με βάρκες, με πλοία, κ.ά..

Είναι πολύ πιθανόν τα παιδιά να αναφέρουν επίσης ότι οι άνθρωποι μπορούν να ταξιδέψουν στην ξηρά, στο νερό/στη θάλασσα και στον αέρα. Κάποιοι μπορεί να αναφερθούν και στο διάστημα ή/και στον βυθό της θάλασσας.

Τέλος, θέτουμε το ερώτημα: «Πού μένουν οι άνθρωποι σήμερα;».

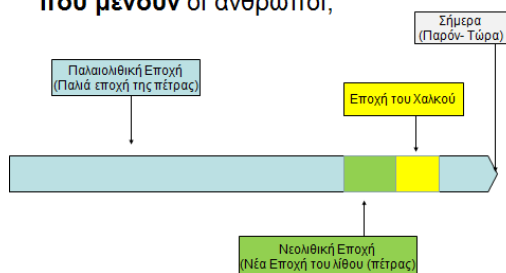
Πιθανές απαντήσεις – χώροι διαμονής:

- σπίτια,
- πολυκατοικίες/διαμερίσματα,
- ξενοδοχεία,
- τροχόσπιτα,
- σκηνές, κ.ά..

Είναι πιθανόν κάποια παιδιά να αναφέρουν επίσης ότι υπάρχουν και άνθρωποι που είναι άστεγοι.

Αναφέρουμε στα παιδιά ότι στο σημερινό μάθημα θα ρίξουμε μια ματιά στο πώς

**Γιατί μετακινούνται
πώς μετακινούνται,
πού μένουν οι άνθρωποι;**

μετακινούνταν και πού έμεναν οι άνθρωποι στα πολύ παλιά χρόνια. Για να δείξουμε τη χρονική απόσταση χρησιμοποιούμε την κορδέλα σε ρολό. Ένα παιδί ξετυλίγει την κορδέλα όσο περισσότερο γίνεται (εάν εξακολουθεί να βρίσκεται μέσα στο οπτικό μας πεδίο, το αφήνουμε να βγει και λίγο έξω από την αίθουσα). Εξηγούμε στα παιδιά ότι αν το διάστημα από την ημέρα που γεννήθηκαν μέχρι σήμερα καταλαμβάνει το ένα εκατοστό της κορδέλας, η αρχή του ταξιδιού της ζωής τους βρίσκεται στο τέλος της κορδέλας. Αναφέρουμε επίσης ότι, αν θέλαμε να ταξιδέψουμε πίσω στο

χρόνο και να φτάσουμε στη στιγμή της δημιουργίας της γης, θα έπρεπε να ενώσουμε πάρα πολλές άλλες κορδέλες.

Παρόλο που η κορδέλα δεν αποτελεί την πραγματική αναλογία (για κάτι τέτοιο θα χρειαζόμασταν κορδέλα μήκους πολλών χιλιομέτρων), η δραστηριότητα αυτή στοχεύει να δώσει στα παιδιά την αίσθηση της μεγάλης χρονολογικής απόστασης.

Στη συνέχεια εξηγούμε στα παιδιά ότι για να μελετήσουμε τη ζωή των ανθρώπων στο παρελθόν, το χωρίζουμε σε «κομμάτια» τα οποία ονομάζουμε «εποχές» ή «περιόδους». Για να εποπτικοποιήσουμε αυτή την πληροφορία, παρουσιάζουμε την πρώτη διαφάνεια της παρουσίασης (είτε με τον προβολέα, είτε σε έντυπη μορφή), στην οποία εμφανίζονται οι τρεις εποχές που θα μελετήσουμε, λαμβάνοντας υπόψη ότι: (α) οι εποχές αυτές έχουν διαφορετική χρονική διάρκεια μεταξύ τους· και (β) ανάμεσα σε αυτές τις εποχές και το σήμερα μεσολαβούν οι εποχές που τα παιδιά θα διδαχθούν στις επόμενες τάξεις.

Αναφέρουμε ότι το πρώτο κομμάτι που θα μελετήσουμε ονομάζεται «Παλαιολιθική Εποχή», δηλαδή παλιά εποχή της πέτρας. Το δεύτερο κομμάτι ονομάζεται «Νεολιθική Εποχή», δηλαδή η νέα εποχή της πέτρας. Το τρίτο κομμάτι ονομάζεται «Εποχή του Χαλκού». Ο χαλκός είναι ένα μέταλλο όπως είναι ο σίδηρος, το χρυσάφι κ.ά.. Τα ονόματα αυτά τα έδωσαν οι αρχαιολόγοι. Τα παιδιά προσπαθούν να κάνουν υποθέσεις γύρω από τους λόγους για τους οποίους οι αρχαιολόγοι διάλεξαν αυτά τα ονόματα. Τα παιδιά αναφέρουν τις ιδέες τους και τα ενημερώνουμε ότι στα επόμενα μαθήματα θα εξετάσουμε γιατί οι αρχαιολόγοι διάλεξαν αυτά τα ονόματα.

Δραστηριότητα 1: Πώς μετακινούνταν και πού έμεναν οι άνθρωποι κατά την Παλαιολιθική Εποχή;

Το πρώτο μέρος της παρουσίασης PowerPoint περιέχει εικόνες, οι οποίες δείχνουν ομάδες ανθρώπων της Παλαιολιθικής Εποχής. Τονίζουμε στα παιδιά ότι αυτά δεν αποτελούν φωτογραφίες, αλλά εικόνες (*αναπαραστάσεις*) βασισμένες σε όσα γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη.

Τα παιδιά συζητούν τα ερωτήματα στα ζευγάρια τους και μετά ανακοινώνουν τις απαντήσεις τους στην ολομέλεια:

1. Για ποιους λόγους μετακινούνται οι άνθρωποι;
2. Πώς μετακινούνται;
3. Πού μένουν;

Είναι πιθανό κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς).

Μέσα από τη συζήτηση βοηθούμε τα παιδιά να διαπιστώσουν ότι οι άνθρωποι στις εικόνες:

1. Μετακινούνται για να βρουν τροφή, να προστατευτούν από τις καιρικές συνθήκες και τα ζώα, αλλά κάποτε και λόγω συγκρούσεων.
2. Μετακινούνται με τα πόδια στην ξηρά και με σχεδίες στο νερό.
3. Δεν έχουν σπίτι/χώρο, για να μένουν μόνιμα γιατί πρέπει να μετακινούνται συνέχεια.

Δραστηριότητα 2: Πώς μετακινούνταν και πού έμεναν οι άνθρωποι κατά τη Νεολιθική Εποχή;

Το δεύτερο μέρος της παρουσίασης δείχνει ομάδες ανθρώπων της Νεολιθικής Εποχής. Τονίζουμε και πάλι στα παιδιά ότι οι εικόνες αυτές δεν αποτελούν φωτογραφίες ή πιστά αντίγραφα των όσων έβλεπαν οι δημιουργοί τους, αλλά *αναπαραστάσεις* που φτιάχτηκαν βασισμένες σε αυτά που γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη.

Τα παιδιά συζητούν τα ακόλουθα ερωτήματα σε ζευγάρια και μετά ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της συζήτησής τους στην ολομέλεια: «Γιατί μετακινούνται οι άνθρωποι;».

1. Για ποιους λόγους μετακινούνται οι άνθρωποι;

2. Πώς μετακινούνται;
3. Πού φτιάχνουν τα χωριά τους;
4. Πώς είναι τα σπίτια τους;

Είναι πιθανό κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από τη συζήτηση βοηθούμε τα παιδιά να διαπιστώνουν ότι:

1. Οι άνθρωποι μετακινούνται για να βρουν ένα καλό μέρος να κτίσουν τους οικισμούς/χωριά τους, αλλά και λόγω συγκρούσεων με άλλες ομάδες.
2. Οι άνθρωποι μετακινούνται με τα πόδια στην ξηρά και με σχεδίες στο νερό.
3. Οι άνθρωποι χτίζουν τα χωριά τους κοντά σε ποτάμια και δάση· σε υψώματα για να προστατεύονται από τα ζώα ή/και τους διάφορους εχθρούς· ή/και σε μέρη που προσφέρονται για την καλλιέργεια της γης.
4. Τα σπίτια είναι στρογγυλά και κάθε οικία αποτελείται από 2-3 στρογγυλά σπιτάκια.

Δραστηριότητα 3: Πώς μετακινούνταν και πού έμεναν οι άνθρωποι κατά την Εποχή του Χαλκού;

Το τρίτο μέρος της παρουσίασης PowerPoint δείχνει ομάδες ανθρώπων της Εποχής του Χαλκού. Τονίζουμε και πάλι στα παιδιά ότι οι εικόνες αυτές δεν αποτελούν φωτογραφίες ή πιστά αντίγραφα των όσων έβλεπαν οι δημιουργοί τους, αλλά εικόνες βασισμένες σε αυτά που γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη.

Τα παιδιά συζητούν τα ερωτήματα σε ζευγάρια και ακολούθως ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της συζήτησής τους στην ολομέλεια:

1. Γιατί μετακινούνται οι άνθρωποι;
2. Πώς μετακινούνται;
3. Πού φτιάχνουν τα χωριά/πόλεις τους;
4. Πώς είναι τα σπίτια τους;

Είναι πιθανό κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι «προβληματικές» (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από συζήτηση βοηθούμε τα παιδιά να διαπιστώσουν ότι:

1. Ο άνθρωποι μετακινούνται για να βρουν ένα καλό μέρος να χτίσουν τα χωριά και τις πόλεις τους, για να κάνουν εμπόριο, αλλά και λόγω συγκρούσεων με άλλες ομάδες.
2. Οι άνθρωποι στη ξηρά μετακινούνται με τα πόδια, αλλά και με άμαξες τις οποίες σέρνουν ζώα, ενώ στο νερό μετακινούνται με πλοία.
3. Οι άνθρωποι κτίζουν τα χωριά και τις πόλεις τους κοντά στη θάλασσα· κοντά σε ποτάμια· κοντά σε μέρη όπου υπάρχει χαλκός· σε υψώματα· σε πεδιάδες για να καλλιεργούν τη γη· ή κοντά σε δάση.
4. Τα σπίτια έχουν διάφορα σχήματα και διάφορα δωμάτια.

Δραστηριότητα 4: Συγκρίνοντας τις εποχές

Τα παιδιά προχωρούν σε συγκρίσεις ανάμεσα στις διάφορες εποχές, βασισμένα στο σημερινό μάθημα και στις σχετικές σελίδες από τις Κάρτες Εργασίας *Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα*. Το κάθε παιδί εργάζεται με τον δικό του ρυθμό και συμπληρώνει όσες δραστηριότητες μπορεί από το Φύλλο Εργασίας «Συγκρίνοντας τις εποχές. Πώς μετακινούμαστε και πού μένουμε;» (σ. 25). Βεβαιωνόμαστε ότι όλα τα παιδιά έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον μια δραστηριότητα (κατηγοριοποίηση/ιεράρχηση) και την έχουν συζητήσει με το παιδί που κάθεται δίπλα τους.

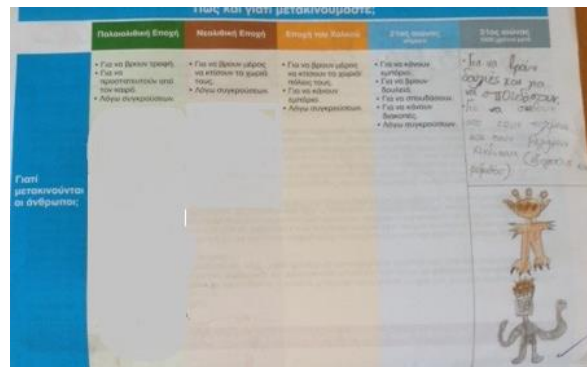
Στη συνέχεια, τα παιδιά παρουσιάζουν τις ιεραρχήσεις/κατηγοριοποιήσεις τους και η ολομέλεια της τάξης τις σχολιάζει. Δεν επιδιώκουμε να εκμαιεύσουμε «ορθές» απαντήσεις (αφού σε πολλές από τις ερωτήσεις δεν υπάρχει μόνο μια ορθή απάντηση), αλλά να

ενθαρρύνουμε τα παιδιά να σκέφτονται και να επιχειρηματολογούν για τις επιλογές που κάνουν και οι οποίες είναι αποδεκτό να διαφέρουν. Βεβαιωνόμαστε ότι στη διάρκεια των 4 μαθημάτων που αφιερώνουμε για τις επισκοπήσεις, όλα τα παιδιά έχουν παρουσιάσει τη δουλειά τους σε αυτή τη δραστηριότητα τουλάχιστον μια φορά.

Σημείωση: Σε περίπτωση που δεν υπάρχει αρκετός χρόνος συστήνεται, αντί για ιεραρχήσεις, τα παιδιά να επιλέγουν ποια εποχή ανταποκρίνεται στην κάθε δήλωση.

Δραστηριότητα 5: Τι σκέφτονται οι άνθρωποι τον 31ο αιώνα (1000 χρόνια μετά);

Τα παιδιά συμπληρώνουν τη στήλη για τον 31^ο αιώνα (1000 χρόνια μετά) από τις σχετικές σελίδες στις Κάρτες Εργασίας *Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα;* (σ. 4-9), και εισηγούνται απαντήσεις στα σχετικά ερωτήματα. Για κάθε στοιχείο που αναφέρει, το κάθε παιδί θα πρέπει να εξηγή τον λόγο για τον οποίο κατέληξαν στη συγκεκριμένη εισήγηση.

Ανακεφαλαίωση – Επαναφορά κύριων σημείων

Τα παιδιά συμπληρώσουν το Φύλλο Εργασίας «Τι αλλάζει; Τι μένει το ίδιο; Πώς μετακινούμαστε και που μένουμε;» (σ. 26), στο οποίο σημειώνουν αλλαγές και συνέχειες. Οι στήλες έχουν διαφορετικό μέγεθος για να δίνουν την αίσθηση της διαφορετικής διάρκειας της κάθε περιόδου. Η προτελευταία στήλη παραμένει κενή, αφού αντιστοιχεί σε περιόδους που θα διδαχθούν σε επόμενες τάξεις. Στις κενές σειρές, το κάθε παιδί ή/και ο/η εκπαιδευτικός μπορούν να προσθέσουν δικές τους δηλώσεις.

Αναστοχασμός παιδιού

Το κάθε παιδί επιλέγει να απαντήσει σε μια ή περισσότερες ερωτήσεις:

- Τι μου άρεσε πιο πολύ ή μου έκανε εντύπωση από αυτά που κάναμε σήμερα;
- Άλλαξαν οι ιδέες/γνώσεις μου με το σημερινό μάθημα; Γιατί;
- Συνεργάστηκα/συζήτησα αποτελεσματικά με άλλα παιδιά;
- Τηρήθηκαν οι αρχές του αμοιβαίου σεβασμού στον διάλογο;
- Πώς θα με βοηθήσουν αυτά που έμαθα σήμερα στην καθημερινή μου ζωή;
- Τι άλλο θέλω να μάθω; Τι θα ήθελα να εισηγηθώ στη/στον δασκάλα/ό μου;

Αναστοχασμός εκπαιδευτικού

- Πότε συμμετείχαν πιο ενεργά τα παιδιά;
- Τι πέτυχε κατά την άποψή μου; Τι δεν «δούλεψε» και γιατί;
- Ποιες περιοχές χρειάζονται βελτίωση; Πώς θα μπορούσαν να γίνουν;

Αξιολόγηση

Συντρέχουσα αξιολόγηση γίνεται κατά τη διάρκεια του μαθήματος μέσα από τις δραστηριότητες που εκτελούν τα παιδιά στις ομάδες τους και στην ολομέλεια της τάξης· και τελική αξιολόγηση γίνεται με τη δραστηριότητα ανακεφαλαίωσης και επαναφοράς των κύριων σημείων.